

## บทที่ 4

### ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

คำถามการวิจัยข้อที่หนึ่ง “กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้แนวคิดการศึกษานำบัดและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีพัฒนาการ และมีองค์ประกอบและขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในด้านกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 พัฒนาการของกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษและผลการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ

#### ตอนที่ 1 พัฒนาการของกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษและผลการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ปกครอง

ผู้วิจัยนำเสนอให้เห็นภาพพัฒนาการของกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษควบคู่ไปกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ค่อยๆพัฒนาขึ้นภายในกลุ่มเรียนรู้ระหว่างผู้ปกครอง ครู และผู้วิจัย

#### บริบทโรงเรียนसानรัก

โรงเรียนसानรัก ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2540 เป็นโรงเรียนเอกชนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนประมาณ 300 คน เปิดสอนระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6 ในกำกับของสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตชานเมืองของจังหวัดสมุทรปราการ บริเวณโดยรอบเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญ เช่น เทศบาลตำบลบางปู ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู (สว่างคนิवास สภาอากาศไทย) โรงพยาบาลสมุทรปราการ วัดอโศการาม สถานที่ตากอากาศบางปู เมืองโบราณ ฟาร์มจระเข้ นิคมอุตสาหกรรมบางปู การไฟฟ้านครหลวง โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์

โรงเรียนมีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ ประกอบด้วยอาคารเรียนจำนวน 3 หลัง ได้แก่ อาคารอนุบาล เป็นคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 3 ชั้น มี 10 ห้องเรียน อาคารห้องสมุด เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 1 ชั้น และอาคารประถมศึกษา เป็นคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 4 ชั้น มี 8 ห้องเรียน ถัดจากอาคารเรียนประถมศึกษา คือ สระว่ายน้ำ สนามบาสเกตบอล บ่อเลี้ยงปลา และพื้นที่เกษตรปลอดสารพิษ ที่ทางโรงเรียนเริ่มโครงการปลูกข้าวและผักสวนครัวมาตั้งแต่ปี 2543 ในโครงการเกษตรพอเพียง ฝังตรงข้ามเป็นสนามฟุตบอลขนาดใหญ่สำหรับเด็กระดับประถมศึกษา

โรงเรียนสานรักมุ่งมั่นในการพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการตามวัยของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญา โดยมุ่งเน้นให้เด็กได้คิดและลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ผ่านการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ของชุมชนที่มีความสามารถ มีคุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ปี 2548

จากวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ การเรียนการสอนในระดับอนุบาล ใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเองโดยผสมผสานแนวคิดและวิธีสอนต่างๆ ได้แก่ การเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ การเรียนรู้ภาษาผ่านภาษาธรรมชาติ การบูรณาการวิชาการและกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ และการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ส่วนในระดับประถมศึกษานั้นปรับใช้หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2544 ร่วมด้วยแนวการสอนภาษาธรรมชาติและการสอนแบบโครงการ

“ตั้งแต่เปิดโรงเรียนมา เรามีเด็กที่มีความต้องการพิเศษมาตลอด ไม่เคยขาด”

ครูปลาย

โรงเรียนสานรักรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษห้องเรียนละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด โดยรับเด็กกลุ่มที่ไม่มีปัญหาพฤติกรรมหรืออารมณ์ในระดับรุนแรง เรียนรวมในห้องเรียนปกติที่มีอัตราส่วนนักเรียน 12 - 13 คน ต่อครู 1 คน แม้ทางโรงเรียนจะยังไม่มีความพร้อมทั้งบุคลากรและความชำนาญทางด้านการศึกษาพิเศษ แต่ผู้บริหารก็ไม่ปิดโอกาสของเด็กๆ เหล่านั้นที่จะได้เข้ามาเรียนรู้ในโรงเรียนร่วมกับเด็กปกติ ปีการศึกษา 2546 ครูปลาย เปลี่ยนบทบาทจากผู้บริหารเป็นครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญของโรงเรียนที่จะพัฒนางานด้านการศึกษาพิเศษอย่างจริงจังต่อไป

## เปิดโลกการเรียนรู้ในห้องเรียนพิเศษ

ห้องเรียนพิเศษจัดให้เป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยจัดเด็กตามอายุแต่ไม่แยกระดับความสามารถ ประกอบด้วย กลุ่ม 1 อายุ 6 – 8 ปี และกลุ่ม 2 อายุ 8 – 10 ปี กลุ่มละ 4 – 5 คน เรียนสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวม 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา ปรับใช้หลักสูตรการศึกษาของลดอร์ฟและการสอนซ่อมเสริม มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามวัยและเต็มศักยภาพ ค้นพบคุณค่าของตัวเองต่อสังคม และมีความสุข ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ได้ใช้ร่างกายเคลื่อนไหว ในการเล่น และทำงานอย่างมีสติ ตื่นรู้ในการกระทำ

ลำดับกิจกรรมในห้องเรียนพิเศษ เริ่มด้วยกิจกรรมวงกลม โดยใช้บทเพลง บทกลอน ผสานการเคลื่อนไหวและประสานสัมพันธ์ระหว่าง แขน ขา มือ ตา ต่อด้วยบทเรียนหลัก ที่เด็กๆได้เรียนรู้ภาษา ผ่านนิทาน ตำนาน ลงสู่รูปธรรมของภาพวาดและตัวอักษร ทุกวันพุธ และเรียนรู้คณิตศาสตร์ผ่านจังหวะและการเคลื่อนไหว ทุกวันศุกร์ จากนั้นพักรับประทานอาหารที่โรงเรียน เตรียมไว้ให้ร่วมกับผลไม้ตามฤดูกาลที่เด็กๆเตรียมมาจากบ้าน จบการเรียนรู้ด้วยบทเรียนที่สอง ที่เด็กๆได้พัฒนาจิตใจและความรู้สึกผ่านการระบายสีน้ำในวันพุธ และได้พัฒนาพลังเจตจำนงและการลงมือลงแรงผ่านงานเกษตรในวันศุกร์

## พลวัตรของการปฏิบัติการ

การปฏิบัติการในการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้แนวคิดการศึกษาบำบัดและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นการดำเนินการประสานกัน 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การจัดการประชุมร่วมกัน ส่วนที่ 2 การส่งเสริมการปฏิบัติกับลูกที่บ้าน ส่วนที่ 3 การประสานงานในห้องเรียนพิเศษ ส่วนที่ 4 การติดตามการบำบัดรายบุคคล ภายใต้วงจรของการวางแผน การปฏิบัติ และการสะท้อนความคิด ซึ่งการปฏิบัติการแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ตามธรรมชาติของข้อมูลและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย ช่วงที่ 1 ก้าวทางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ความรู้ที่เกี่ยวกับการศึกษาบำบัดและแนวทางในการปฏิบัติต่อเด็กที่เหมาะสม และช่วงที่ 2 ชุมชนแห่งการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการส่งเสริมให้ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กอย่างต่อเนื่อง

### ส่วนที่ 1 การจัดการประชุมร่วมกัน

ในช่วงที่ 1 ผู้วิจัยปรับแผนการปฏิบัติการทั้งสิ้นจำนวน 3 ครั้ง กล่าวคือ ผู้วิจัยเริ่มต้นการปฏิบัติการ (1) ด้วยกิจกรรมการฟังบรรยาย ในเดือนมกราคมและเดือนกุมภาพันธ์ 2548

โดยนักจิตตลีลาบำบัดเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการศึกษานำบัด ลักษณะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อาหารที่ไม่ควรรับประทาน และทัศนคติที่เป็นกลางในการทำงานกับเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองมีฐานความรู้ที่ตรงกันในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ผู้ปกครองรับทราบแผนและเข้าร่วมการประชุมร่วมกันตามกำหนด ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายวิธี ได้แก่ การบันทึกเทปเสียง การจดบันทึกสั้น การถ่ายภาพ การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งการสะท้อนความคิดของผู้ปกครองในสมุดบันทึก เพื่อประเมินผลการดำเนินการแต่ละครั้ง

"ปัญหาเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน วิธีการเลี้ยงดูต่างกันโดยสิ้นเชิง วิชาการยากที่จะเข้าใจ หรือนำไปปฏิบัติจริง ครูประยุกต์ความรู้ไปใช้ได้มากกว่าผู้ปกครอง แต่เป็นการเปิดโลกทัศน์ผู้ปกครอง มีผู้เชี่ยวชาญปัญหาาร่วมกัน ให้กำลังใจกันและกัน"

แม่น้องอังกะลุง 25 ม.ค. 48: สมุดบันทึกของผู้ปกครอง

"เข้าใจตอนฟังบรรยายแต่พอถึงบ้านเข้าสู่ภาวะประจำวัน คั้นความรู้ให้วิทยากรหมด"

พื่อน้องชลุ่ย 25 ม.ค. 48: สมุดบันทึกของผู้ปกครอง

"อยากรู้วิธีปฏิบัติมากกว่า"

ย่าน้องฟลุ่ต 25 ม.ค. 48: สมุดบันทึกของผู้ปกครอง

"โดยรวมแล้วดี แต่เนื้อหายังไม่ค่อยพอกับความต้องการของผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการทราบวิธีแก้ไขข้อบกพร่องของลูก"

แม่น้องกิตตาร์ 25 ม.ค. 48: สมุดบันทึกของผู้ปกครอง

"ชอบกิจกรรมมาก นักจิตตลีลาบำบัดแสดงให้เห็นเด่นชัดว่ามีประสบการณ์ เข้าใจอาการ การดำเนินไปของอาการ อธิบายได้ชัดเจน แต่มีปัญหาคอนกกลับมาทบทวนที่บ้าน ไม่ทราบวิธีของนักจิตตลีลาบำบัด"

แม่น้องพิณ 25 ม.ค. 48: สมุดบันทึกของผู้ปกครอง

ข้อมูลที่รวบรวมได้ สะท้อนให้เห็นความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการของผู้ปกครองและแผนการปฏิบัติ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลนั้นเป็นฐานในการปรับแผนครั้งที่ 2 เพื่อปรับลำดับของกิจกรรมจากการฟังบรรยายมาเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนและการลงมือปฏิบัติตามหลักการศึกษานำบัด ซึ่งการปฏิบัติการ (2) ในเดือนมีนาคม 2548 ผู้วิจัยจัดให้มีช่วงเวลาสนทนากลุ่ม ทบทวนวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม ค้นหาความต้องการที่แท้จริง มองปัญหาาร่วมกัน หาแนวทางแก้ไข และร่วมวางแผนกิจกรรมตลอดการดำเนินการ โดยผู้วิจัยมีบทบาทในการชี้แนะและผู้ปกครองบางคนเริ่มร่วมแสดงความคิดเห็น

"1 ปีแล้วอยากได้ข้อสรุปของแต่ละ case ว่าเป็นอย่างไร และขอข้อมูลจากผู้ปกครอง ประกอบกัน"

พี่น้องอังกฤษ 13 มี.ค. 48: ประชุมร่วมกัน

"ให้โรงเรียนวางกรอบว่าจะให้ที่บ้านทำอะไร"

พี่น้องแคน 13 มี.ค. 48: ประชุมร่วมกัน

แม่น้องก็ตาร์: วิธีไหนจะฝึกเด็กดีที่สุด ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ผู้วิจัย: แล้วสุดท้ายอยากมาแบ่งปันกันไหมคะ

ผู้ปกครองคนอื่นๆ: เห็นด้วย จะได้ตัวอย่างของแต่ละ case มาเป็นตัวอย่างการช่วยเหลือเด็ก

13 มี.ค. 48: ประชุมร่วมกัน

"ผู้ปกครองก็สะเปะสะปะ อยากรู้ว่าคนของเราเป็นยังไง เป็นอะไรกันแน่...ขณะนั้นคนของเราอยู่ตรงไหนและเราจะบำบัดเขาไปขนาดไหน 1) เรามาถูกทางหรือเปล่าในการพัฒนาลูก และ 2) เราจะพัฒนาเขาอย่างไร ตอนนี้เรายังมองคนของเราไม่ชัด ว่าคนของเราอยู่ตรงไหน ชาติอะไรอยู่...เรื่องแบบนี้มันไม่มีทางหาย แต่ทำอะไรให้ใกล้กับปกติที่สุด"

พี่น้องอังกฤษ 13 มี.ค. 48: ประชุมร่วมกัน

แม่น้องพิน: เราจะให้เราจดทะเบียนเป็นคนพิการแต่เราไม่อยาก เหมือนเป็นการตีตราลูกเรา

พี่น้องอังกฤษ: 1) ลูกของเราต้องเป็นคนปกติ และ 2) ลูกเราต้องได้เรียนสูงที่สุด

แม่น้องพิน: ตอนนี้เรายังสู้ไม่ถึงที่สุด ไม่อยากตัดสินว่าเป็นคนพิการ

13 มี.ค. 48: ประชุมร่วมกัน

ผลจากการระดมความคิดร่วมกันแสดงให้เห็นถึงความต้องการของผู้ปกครองดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับลูกของแต่ละครอบครัว
2. ความยั่งยืนของกลุ่มและห้องเรียนพิเศษในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
3. วิธีการปฏิบัติกับลูกที่บ้าน
4. การรู้จักลูก มองลูกอย่างที่ลูกเป็น
5. ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้นภายในกลุ่ม ระหว่างครอบครัวกับครอบครัว

นอกจากนั้นเสียงสะท้อนของผู้ปกครองหลังการประชุมแต่ละครั้งร่วมกับการประเมินการดำเนินการโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย พบว่า การวางแผนระยะยาวไม่เหมาะสมเนื่องจาก

ความต้องการหรือความรู้สึกของผู้ปกครองเปลี่ยนแปลงไปหลังเข้าร่วมแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจึงปรับแผนครั้งที่ 3 เพื่อปรับจากการวางแผนระยะยาวเป็นการวางแผนระยะสั้น และเพิ่มโอกาสให้มีการสะท้อนความคิดร่วมกันถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกลุ่ม การปฏิบัติการ (3) ในเดือนพฤษภาคม 2548 ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้วิจัยมากขึ้นในการวางแผนการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ครอบครัว จัดสรรหน้าที่และร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถออกแบบกิจกรรมเองได้โดยผู้วิจัยเป็นผู้เสนอแนะกิจกรรมต่างๆ ในช่วงท้ายของกิจกรรมสัมพันธ์ครอบครัว ผู้วิจัยจัดกิจกรรมเพื่อการคิดสะท้อนวิพากษ์ โดยตั้งวงสุนทรียสนทนา และตั้งคำถามเพื่อให้ผู้ปกครองทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา

ในช่วงที่ 2 ผู้วิจัยประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และโอกาสของการเข้าร่วมในกิจกรรมการประชุมร่วมกันจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในช่วงที่ 1 ดังนี้

1. การกลับไปกลับมาระหว่างการทำใจยอมรับในสิ่งที่ลูกเป็นได้กับการแปรปรวนของอารมณ์และความคาดหวังเกินจริง
2. ข้อจำกัดของครอบครัว ได้แก่ ภาระหน้าที่ในครอบครัว ภาระหน้าที่ทางงาน อิทธิพลของคู่สมรส
3. การลำดับความสำคัญของสิ่งที่เข้ามากระทบกับการดำเนินชีวิตและลักษณะของผู้ปกครอง
4. กิจกรรมที่ผ่านมาไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงเฉพาะหน้าที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญ รวมทั้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ไม่ชัดเจน

การปรับแผนครั้งที่ 4 ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนลักษณะของกิจกรรม โดยการปฏิบัติการ (4) ในเดือนมิถุนายน 2548 ผู้วิจัยจัดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนและพยายามตั้งคำถาม กระตุ้นให้เกิดการสะท้อนความคิดต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น กระตุ้นให้ผู้ปกครองตั้งคำถามและรับฟังอย่างไม่รีบตัดสินผ่านกิจกรรมการทบทวนการเรียนรู้ การผลัดกันเล่าอัตชีวประวัติในแต่ละช่วง 7 ปี ของชีวิต ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงปีที่ 35 การเรียนรู้จากกรณีศึกษาของเด็กในแต่ละครอบครัว และสุนทรียสนทนา ผู้วิจัยเน้นการทำงานกับการสร้างความเข้าใจต่อความรู้ที่ได้รับในช่วงที่ 1 ในเรื่องการรักษาจังหวะของกิจวัตรประจำวัน การเปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง การให้ภาระงานรับผิดชอบเล็กๆ น้อยๆ การดูแลสุขอนามัยและโภชนาการ ตลอดจนการใช้เวลาว่างอย่างมีประสิทธิภาพ ในช่วงนี้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการกำหนดและดำเนินกิจกรรมมากขึ้น ในขณะที่ผู้วิจัยค่อยๆ ลดบทบาทในการชี้นำลง กิจกรรมสัมพันธ์ครอบครัวในเดือนตุลาคม 2548 ผู้ปกครองมีบทบาทหลักในการวางแผนและประสานงานในการจัดกิจกรรมโดยผู้วิจัยเป็นฝ่ายสนับสนุน

ภาพรวมของการเรียนรู้ของผู้ปกครองกลุ่มนี้ ให้ความสำคัญที่ตัวเด็ก มองหาวิธีการที่จะส่งเสริมพัฒนาการของลูกที่เป็นสูตรสำเร็จ เป็นรูปธรรม มีความชัดเจนและเห็นผลในระยะเวลาไม่นาน ในขณะที่การมองเข้ามาในตัวเองในฐานะผู้เติบโตไปพร้อมกับลูก การสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของตัวเอง การตระหนักถึงการพัฒนาตัวเองภายในเป็นเรื่องที่ยังไกลจากความคิดของผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามการนำเสนอหนึ่งของสุนทรียสนทนามาใช้ ประกอบกับการเล่าอัตชีวประวัติ ช่วยให้ผู้ปกครองได้ทบทวนและมองกลับเข้ามาในตัวเอง มองเส้นทางการเรียนรู้ที่ผ่านมาของตนเองมากขึ้น ได้เรียนรู้แง่มุมชีวิตผ่านประสบการณ์ของคนอื่น ซึ่งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่มช่วยสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ความผูกพัน และการยอมรับกันในฐานะปัจเจก เปิดใจรับฟังกันและกัน

ผู้วิจัยถอดประสบการณ์การเรียนรู้ของกลุ่มโดยใช้คำถาม “เราได้อะไร เราได้เรียนรู้อะไรจากการเข้าร่วมการประชุมผู้ปกครอง” ผู้เข้าร่วมสะท้อนความคิดต่อการเรียนรู้ในส่วนนี้ว่าการรวมกลุ่มผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษทำให้ได้ประโยชน์ในด้านความรู้ แนวทางและวิธีการปฏิบัติกับลูกในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเลี้ยงลูก การเรียนรู้จากกันและกัน การเติบโตไปด้วยกัน ซึ่งกลุ่มสะท้อนให้เห็นตัวเองชัดเจน นอกจากความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแล้ว การรวมกลุ่มยังทำให้ได้รับการสนับสนุนด้านจิตใจในด้าน การให้กำลังใจ การเห็นอกเห็นใจกัน ความไว้วางใจต่อกัน และการเป็นเพื่อน เป็นครอบครัวใหญ่ที่อบอุ่น สนับสนุน และยอมรับเด็กอย่างที่เขาเป็นโดยไม่มีการแบ่งแยก การรวมกลุ่มช่วยสร้างพลังให้เกิดขึ้นกับผู้ปกครองในทางที่ตื่นตัวมากขึ้น กระตือรือร้น และมีพลังใจที่จะส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อไป

## ส่วนที่ 2 การส่งเสริมการปฏิบัติกับลูกที่บ้าน

ผู้วิจัยปรับแผนการปฏิบัติการในส่วนนี้ทั้งสิ้นจำนวน 2 ครั้ง กล่าวคือ ในช่วงที่ 1 ผู้วิจัยเริ่มต้นการปฏิบัติการ (1) โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้น ดังนี้ การวางแผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติที่บ้านร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและครู การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ภายใต้การสนับสนุนจากผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย การสื่อสารอย่างต่อเนื่องผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครองระหว่างผู้ปกครองและครูเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก เนื้อหาสาระของการดำเนินการเน้นการปฏิบัติตามหลักของการศึกษาบำบัด ได้แก่ ความสำเร็จของจังหวัด ความสม่ำเสมอในชีวิตประจำวัน การทำซ้ำ การเปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง และการรับผิดชอบงานประจำเล็กน้อยที่บ้าน ในช่วงนี้ครูมีบทบาทหลักในการวางแผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติที่บ้าน ในขณะที่ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นคล้อยตามในทุกประเด็น

“การช่วยเหลือตัวเองในกิจวัตรประจำวันต้องคอยช่วยเหลือทุกครั้ง...ไม่คอยองแ่งแต่ให้ทำอะไรจะดื้อไม่ยอมทำตาม”

แม่น้องกิตาร์ 24 ก.พ. 48: สมุดบันทึกของผู้ปกครอง

“งานบ้านที่ให้ช่วยยกโต๊ะไม่ค่อยได้ทำ เพราะไม่ค่อยได้กินข้าวบ้าน ส่วนมากจะไปอยู่บ้านย่า กินบ้านย่า ย่าป้อนด้วยเพราะอยากให้เขากินได้มากๆ”

พ่อน้องชลุ่ย 16 มี.ค. 48: ที่บ้าน

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเป็นประจำทุกเดือน การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การเยี่ยมบ้านในช่วงปิดภาคการศึกษา รวมทั้งการสื่อสารกับครูผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้วางไว้ร่วมกันอย่างเคร่งครัด เนื่องจากใจอ่อน สงสาร ไม่ต้องการขัดใจ รวมทั้งไม่ทราบเทคนิควิธีการแก้ปัญหาในการทำงานกับเด็ก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดสินใจเข้าไปขอความช่วยเหลือจากนักจิตตลิลบำบัดในการเป็นที่ปรึกษา ร่วมวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติกับเด็กที่บ้าน เพื่อสร้างให้เกิดการทำงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักต่อบทบาทของพ่อแม่ในการปฏิบัติกับลูก การปรับการดำเนินการในช่วงที่ 1 นี้ตรงกับกรปรับแผนครั้งที่ 4

“ส่วนเรื่องงานบ้านก็ยังไม่ให้เขาทำอยู่ทุกวัน เรื่องจัดจาน ช้อน และส้อม เพิ่มให้ดูบ้าน และบางครั้งก็ให้น้องพาเขาไปซื้อของกันที่ร้านค้า...แม่จะพยายามทำให้ได้ตามที่เราตั้งเป้าหมายไว้ให้ดีที่สุดเท่าที่เราจะทำได้ และให้เขาทำงานบ้านมากขึ้นที่เป็นงานบ้านเล็กๆน้อยๆที่เขาสามารถทำได้ไม่เกินกำลังค่ะ”

แม่น้องแคน 11 มี.ย. 48: สมุดบันทึกของผู้ปกครอง

“ใจแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อนเยอะ แต่ก่อนไม่อยากบังคับ สงสารเขา เขาทำไม่ได้เราก็ทำให้เขา สงสารลูก ไม่อยากขัดใจอะไรเท่าไร เดี่ยวนี้เขาโตขึ้นแล้ว เรายังรู้ว่าถ้าแบบนี้ไม่ไหว ยิ่งโตขึ้นเราก็คงเหนื่อยมากขึ้นนะถ้าเขาทำอะไรไม่ได้”

แม่น้องกิตาร์ 21 ต.ค. 48: ที่บ้าน

ในช่วงที่ 2 การปฏิบัติการ (4) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยประชุมรายบุคคลกับผู้ปกครองถึงแผนการจัดโปรแกรมการส่งเสริมการปฏิบัติกับลูกที่บ้านที่ได้ร่วมวางแผนกับนักจิตตลิลบำบัด การประชุมในครั้งนี้ ผู้ปกครองมีบทบาทร่วมในการวางแผนมากขึ้น ทั้งการแสดงความคิดเห็นและการเสนอทางเลือกใหม่ ผู้วิจัยกระตุ้นและติดตามการปฏิบัติของผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด ตลอดจน



ให้คำแนะนำในการปฏิบัติสำหรับผู้ปกครองที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตเห็นว่าต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติม ควบคู่กับการสื่อสารผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติต่อลูกของผู้ปกครองในช่วงนี้ เปลี่ยนไปในทิศทางที่กระตือรือร้นและมีความสม่ำเสมอมากขึ้น ผู้ปกครองบางคนแสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เช่น กรณีแม่น้องกิตาร์ที่สามารถหาวิธีการสอนลูกให้สามารถไถ่กางเกงเองได้

ผู้วิจัยถอดประสบการณ์การเรียนรู้ของกลุ่มโดยใช้คำถาม “เราได้อะไร เราได้เรียนรู้อะไรจากการปฏิบัติกับลูกที่บ้าน” ผู้ปกครองที่ได้ลงมือปฏิบัติกับลูกที่บ้านสะท้อนความคิดต่อการเรียนรู้ในส่วนนี้ว่า เห็นความสำคัญของการรักษาความสม่ำเสมอและจังหวะของกิจวัตรประจำวัน ซึ่งการทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น ผู้ปกครองท่านหนึ่งสะท้อนว่า ยิ่งลงมือทำเร็วเท่าไรยิ่งส่งผลดีต่อเด็กในอนาคต การทำงานกับลูกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทำให้ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัว ปรับวิธีการในการรับมือกับลูก และฟังลูกมากขึ้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นว่าได้ทำงานกับเรื่องของอารมณ์มากที่สุด กล่าวคือ เรียนรู้ที่จะปรับวิธีการรับมือกับอารมณ์ตนเอง มีสติ มีสมาธิและรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองเร็วขึ้น ไม่นิ่งเฉยลง อารมณ์เย็นขึ้น เห็นอกเห็นใจลูกมากขึ้น และพยายามพูดให้กำลังใจเมื่อลูกทำได้ดี

“รู้สึกดีใจที่มีลูกแล้วผลลัพธ์กลับมาเป็นที่น่าพอใจ...ได้สมาธิมากขึ้นแล้วก็ความใจเย็น...เรารู้สึกว่าเดี๋ยวนี้เราทำไม่กลายเป็นคนใจร้อนมากกว่า พอสักครู่เราคิดได้ เราต้องใจเย็นลงบ้างหรือไม่ก็เดี๋ยวนี้...สุดท้ายเราต้องปรับตัวเอง”

แม่น้องแคน 13 พ.ย. 48: ประชุมร่วมกัน

“อารมณ์ร้อนลดลง เข้าใจเขามากขึ้น เห็นใจว่าเขาไม่เหมือนเด็กคนอื่น...จากที่เราเป็นคนใจร้อนก็เริ่มเป็นคนใจเย็น จากซีโมโหก็เริ่มละลายไปที่ละนิดๆ...แล้วก็ร่วมปฏิบัติกับเขา พอเขาทำได้ก็จะให้กำลังใจ”

ย่าน้องฟลุ่ต 13 พ.ย. 48: ประชุมร่วมกัน

“เรายอมรับในจุดที่เขาเป็น เราไม่คาดหวังว่าต้องไปเรียนกับเด็กปกติ”

แม่น้องพิณ 13 พ.ย. 48: ประชุมร่วมกัน

นอกจากนั้น การปฏิบัติกับลูกยังทำให้เข้าใจลูกมากขึ้น รู้จักลูกดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้เปลี่ยนวิธีการมองลูก ยอมรับในสิ่งที่ลูกเป็น ลดความคาดหวังต่อลูกที่เกินจริงลง ยอมรับความจริง ยอมรับในผลที่จะเกิดขึ้น เป็นสุขและดีใจกับผลที่ได้รับ

### ส่วนที่ 3 การประสานงานในห้องเรียนพิเศษ

ผู้วิจัยปรับแผนการปฏิบัติการในส่วนนี้ทั้งสิ้นจำนวน 2 ครั้ง ในช่วงที่ 1 ผู้วิจัยเริ่มต้นการปฏิบัติการ (1) โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้น ดังนี้ การประเมินพัฒนาการเด็กในด้านความสามารถทางวิชาการ การวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครอง การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพิเศษ ควบคู่กับการจัดช่องทางสื่อสารกับผู้ปกครองผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง และการสรุปผลการเรียนรู้ ในช่วงนี้ครูมีบทบาทหลักในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยผู้ปกครองมีความคิดเห็นคล้อยตามในทุกประเด็น

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยในฐานะครู ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพิเศษ ภายใต้คำแนะนำของบุคคลในเครือข่ายที่เป็นที่ปรึกษา โดยพยายามรักษาจังหวะความสม่ำเสมอให้เกิดขึ้นในห้องเรียนตามตารางกิจกรรมที่จัดไว้ แต่เปลี่ยนแปลงรายละเอียดเล็กน้อยให้เหมาะสมกับเด็กในกลุ่ม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเริ่มต้นการเรียนการสอนด้วยการประเมินความสามารถด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ของเด็ก เพื่อนำมาวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และจัดให้มีช่องทางสื่อสารกับผู้ปกครองผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง เพื่อสื่อสารระหว่างกันถึงลักษณะของกิจกรรมและพฤติกรรมเด็กในห้องเรียนพิเศษ พฤติกรรมของเด็กที่บ้าน ตลอดจนใช้เป็นพื้นที่สะท้อนความคิดของผู้ปกครองต่อการเรียนรู้ต่างๆที่เกิดขึ้น

ความสามารถที่แตกต่างกันของเด็กในกลุ่มประกอบกับความจำกัดของเวลาในการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้บ้างข้อโดยเฉพาะในด้านวิชาการ ทำให้ผู้วิจัยวางแผนที่จะขอคำปรึกษาเพิ่มเติมจากเครือข่ายนักบำบัด ซึ่งการปรับการดำเนินการในช่วงนี้ตรงกับ การปรับแผนครั้งที่ 4

ในช่วงที่ 2 นี้ การปฏิบัติการ (4) ผู้วิจัยเริ่มต้นการดำเนินการด้วยการประเมินพัฒนาการเด็ก การวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติร่วมกับผู้เชี่ยวชาญรอบที่หนึ่ง ก่อนประสานกับครูประจำชั้นและผู้ปกครองในการวางแผนดังกล่าวในรอบที่สอง การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพิเศษภายใต้การให้คำแนะนำขณะปฏิบัติงานจริง การสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ และการสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกับครูประจำชั้น ในช่วงนี้ผู้ปกครองมีบทบาทร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลกับครูมากขึ้น การปรับเปลี่ยนการดำเนินการสืบเนื่องจาก 2 ปัจจัย ได้แก่ นโยบายของโรงเรียน และขีดจำกัดทางความสามารถของครู กล่าวคือ โรงเรียนมีนโยบายให้เริ่มใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในห้องเรียนปกติ โดยเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะได้รับการประเมินตามเป้าหมายการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ไม่ต้องผ่านการประเมินโดยใช้มาตรฐานข้อสอบของทางโรงเรียน ทำให้จำนวนเด็กเพิ่มขึ้นจาก 8 คน เป็น 12 คน การประสานงานกับครูประจำชั้นในการทำงานกับเด็กตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่ร่วมกันจัดทำขึ้น ทำให้เด็กได้รับ

การดูแลอย่างใกล้ชิดมากขึ้นในห้องเรียนปกติ นอกจากนี้การยอมรับในขีดจำกัดทางความสามารถของครูที่ต้องได้รับการพัฒนาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างให้เกิดแนวทางในการพัฒนาครูในลักษณะของการทำงานร่วมกับนักจิตตลลาบำบัดและนักศิลปะบำบัด ในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติที่บ้าน รวมทั้งการให้คำแนะนำแก่ครูขณะปฏิบัติงานจริงในห้องเรียน ทำให้ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยชัดเจนในประเด็นพัฒนาการเด็กที่ต้องการการส่งเสริมและจัดการเรียนการสอนในทางตอบสนองต่อความต้องการของเด็กแต่ละคนได้มากขึ้น ซึ่งส่งผลถึงพัฒนาการเด็กในทางที่สูงขึ้น นอกจากนี้ การสื่อสารอย่างสม่ำเสมอกับผู้ปกครองผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง สะท้อนให้ผู้วิจัยเห็นถึงความพยายามของแต่ละคนในการปฏิบัติกับลูกตามแผนการปฏิบัติที่วางไว้

ผู้วิจัยถอดประสบการณ์การเรียนรู้ในส่วนนี้โดยเปิดโอกาสให้ครูการศึกษาพิเศษได้สะท้อนความคิดต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการสอนเด็กในห้องเรียนพิเศษ ซึ่งครูสะท้อนว่าการทำงานกับเด็กอย่างจริงจังช่วยพัฒนาครูทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติ

“ครูยังอ่อนด้อยมากๆในเรื่องการเรียนการสอน ครูต้องรู้จักเด็กทุกคน ยิ่งรู้มาก เราก็จะรู้ว่าเราจะช่วยเขาได้อย่างไร แต่ถึงแม้จะรู้จักมากแต่เราก็ไม่ค่อยจะรู้วิธี การนิเทศการสอนทำให้เราเห็นตรงนี้มากขึ้นว่า ถ้าเราวิธีเราก็จะช่วยเขาได้มากขึ้น...เทอมแรกกับเทอมที่สาม ครูจะรู้ว่า ครูรู้จักเด็กมากขึ้นและครูวิธีสอนมากขึ้น ก็จะพบว่าเราช่วยเขาได้ตรงจุดมากขึ้น”

ครูปลาย 13 พ.ย. 48: ประชุมร่วมกัน

ครูเผชิญกับข้อจำกัดของตนในด้านความรู้และวิธีการในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ซึ่งการให้คำแนะนำขณะปฏิบัติงานจริงช่วยครูให้สามารถช่วยเหลือเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเรียนรู้จากการฟังบรรยายเป็นเพียงข้อความรู้ที่ครูได้รับ ซึ่งการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองสร้างให้เกิดความเข้าใจที่แท้จริง

“สมมติว่าครูวางแผนว่าจะให้เด็กทำอะไร เด็กก็จะต้องทำตรงนั้นให้ได้จนสำเร็จ อันนี้ผู้เชี่ยวชาญมาช่วยแนะ แล้วตัวเองก็พบว่ามันเป็นจริง ถ้าครูตั้งแผนแล้วครูไม่คิดว่ามันจะต้องสำเร็จ มันก็จะไม่เกิด แต่ถ้าครูตั้งใจ ถึงแม้เด็กเขาจะโวยวายไม่ยอมคุณแค่นั้น แต่คุณตั้งใจให้ได้ว่าจะต้องทำให้เสร็จในวันนั้น ไม่ยอมเด็ก เขาก็ทำได้จริงๆ”

ครูปลาย 13 พ.ย. 48: ประชุมร่วมกัน

ครูเรียนรู้ว่าสิ่งสำคัญของการสอน คือ การวางแผนการสอนที่ดีและมีภาพในใจขณะสอน ซึ่งครูต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในการทำงานที่จะให้เกิดผลในทางเสียยาวแก่เด็ก

“เราไม่เคยไปเปิดตรงนั้นว่าเด็กเขามีศักยภาพนะถ้าเราพร้อมที่จะไปช่วยเขา แต่พอเราเริ่มทำกันอย่างจริงจังมากขึ้น เราเริ่มรู้สึกที่เรามองเขาอย่างเด็กคนหนึ่งจริงๆ เราไม่ได้มองเขาเหมือนกับว่านี่เด็กพิเศษนะ...เขาก็คือเด็กคนหนึ่ง เราสัมผัสได้จากเดิมที่เหมือนกับเขาเบลออกอยู่ในโรงเรียนเรา แต่ตอนนี้เขาก็ชัดเท่ากับเด็กคนอื่นในโรงเรียนเรา”

ครูปลาย 13 พ.ย. 48: ประชุมร่วมกัน

นอกจากความรู้ที่เกิดขึ้นแล้ว ความเข้าใจและการยอมรับในตัวตนของเด็กเป็นสิ่งที่ครูได้เรียนรู้จากการสัมผัสและการปฏิบัติกับเด็กอย่างใกล้ชิด ครูเปลี่ยนมุมมองในการมองเด็ก และมองเห็นศักยภาพของเด็กแต่ละคนชัดเจนขึ้น การทำงานผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง นอกจากจะเป็นการทำงานกับความคิดของตนเอง ช่วยให้ครูกลับมาอยู่กับตัวเอง ใช้สติ และสะท้อนความคิดต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนพิเศษแล้ว ยังเป็นช่องทางในการสื่อสารกับผู้ปกครองที่ช่วยให้ครูรับทราบทั้งสองฝ่ายกำลังทำงานอยู่บนเส้นทางเดียวกัน สำหรับผู้ปกครองสะท้อนการเรียนรู้ในส่วนนี้ว่าการทำงานร่วมกันทำให้เห็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กชัดเจน มีกรอบของการปฏิบัติและการประเมินผลที่ชัดเจน

“สมมุติว่าเราจะวัดผลอะไรซักอย่าง ถ้าเราต้องการจะรู้ว่ามีพัฒนาอะไรสักอย่าง เราก็ต้องมีการบันทึก ถ้าเราไม่ตั้งเป้าหมายไว้ก่อน เหมือนอย่างเมื่อก่อนนี้ที่เราแค่คุยกันว่าต่อไปจะต้องไม่ช่วยน้องแล้วนะ ต้องให้เขาทำอะไรเอง แต่ว่าส่วนมากก็จะยืดยุ่น แต่พอเรามี IEP เราจะต้องปฏิบัติตาม แบบนี้ไม่ได้แล้วนะ ครูปลายบอก ว่าต้องกินข้าวให้หมด ก็จะมีเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น เมื่อก่อนจะบอกพี่เลี้ยงว่าช่วยกันนะ แต่เดี๋ยวนี้จะชัด”

แม่น้องพิณ 23 ต.ค. 48: ที่บ้าน

#### ส่วนที่ 4 การติดตามการบำบัดรายบุคคล

ในช่วงที่ 1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทางด้านการแพทย์และการบำบัดของเด็กจากผู้ปกครอง เพื่อให้เห็นภาพของการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ผู้วิจัยขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในการติดต่อกับนักบำบัดเพื่อเข้าสังเกตการบำบัดและสัมภาษณ์นักบำบัด ซึ่งเด็กจำนวน 4 คน จาก 8 คน ไม่ได้เข้ารับการบำบัดใดๆในปัจจุบัน

ในช่วงที่ 2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมทางการแพทย์และการบำบัดของเด็กจากผู้ปกครอง และนัดสัมภาษณ์นักบำบัดจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ นักกิจกรรมบำบัด นักดนตรีบำบัด และนักปรับพฤติกรรม นอกจากนี้พบว่าผู้ปกครองบางคนเริ่มหันกลับมาให้ความสำคัญของการบำบัดเฉพาะทาง โดยผู้ปกครองหนึ่งคนพาลูกกลับเข้ารับการบำบัดการพูด และผู้ปกครองอีกคนหนึ่งเริ่มตั้งคำถามว่า ตนทำถูกหรือไม่ที่ไม่ให้ลูกเข้ารับการบำบัดได้เลย และเริ่มมองหาการบำบัดที่จะช่วยเติมเต็มศักยภาพของลูก

ส่วนที่ 4 นี้ ผู้วิจัยสรุปให้กลุ่มเห็นภาพรวมของการเข้ารับการบำบัดของเด็กที่มีความแตกต่างกันตามความต้องการของเด็กแต่ละคน (ดังแสดงในตารางที่ 7)

ตารางที่ 6 ข้อมูลการเข้ารับบำบัดของเด็ก

ชื่อเด็ก	การบำบัด	
	แรกวินิจฉัย	ปัจจุบัน
1. ชล้อย	การพูด กิจกรรมบำบัด	กิจกรรมบำบัด
2. ชอด้วง	การพูด	-
3. เป็โยโน	การพูด	การพูด*
4. พิณ	การพูด กิจกรรมบำบัด เรียนพิเศษ ยา	การพูด กิจกรรมบำบัด เรียนพิเศษ ยา ดนตรี เครื่องกระตุ้นผิวสมอง
5. อังกะลุง	การพูด	-
6. แคน	การพูด การนวดบำบัด	ศิลปะ เป็โยโน ซ้อมเสริมวิชาการ ว่ายน้ำ*
7. กีตาร์	การพูด กายภาพบำบัด ยาเกินซึก	ซ้อมเสริมวิชาการ ยาเกินซึก กายภาพบำบัด ว่ายน้ำ*
8. ฟลุ้ต	การพูด	-

หมายเหตุ \* หมายถึง กิจกรรมที่เพิ่มขึ้นในช่วงที่ 2 ของการปฏิบัติการ

การประเมินผลการดำเนินการ ผู้วิจัยตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อความสำเร็จของกลุ่มเรียนรู้ และการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของกลุ่มจากประเด็นคำถาม "เราต้องการอะไร กิจกรรมที่ผ่านมามีตอบสนองความต้องการของเราอย่างน้อยเพียงไร และเราจะทำอะไรต่อไป" ผู้ปกครองประเมินว่า พึงพอใจกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ 1) สามารถรวมกลุ่มผู้ปกครองได้ กลุ่มมีสมาชิกเพิ่มขึ้น และแข็งแกร่งขึ้น และ 2) กิจกรรมช่วยเสริมความรู้และแนวปฏิบัติต่อลูกได้ ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการเด็กที่ดีขึ้น เช่น ความสงบ ความนิ่ง การฟังคำสั่ง การช่วยเหลือตนเอง

"ผมถือว่าตอบสนองความต้องการของผมนะซะ ที่ต้องการให้รวมกลุ่มกันนี้มากแล้ว พอใจ ณ ที่ระดับหนึ่ง"

พ่อน้องแคน 13 พ.ย. 48: ประชุมร่วมกัน

"กิจกรรมที่ผ่านมาตอบสนองความต้องการได้ในระดับหนึ่ง การที่ลูกพัฒนามาจนถึงทุกวันนี้ เราไม่สามารถแยกได้ว่ามันเกิดจากอะไรแน่ แต่ทุกกิจกรรมที่ผ่านมามันได้ผลคือ เขาดีขึ้น เราพอใจอย่างน้อยที่เห็นเขาพัฒนามากขนาดนี้"

แม่น้องพิน 13 พ.ย. 48: ประชุมร่วมกัน

"ลูกจะกระตือรือร้นและมีความสุขที่ได้เรียนห้องเรียนพิเศษ เขาจะตั้งใจ กลับไปแล้วก็ยังมีความสุข และผมก็ตั้งใจที่เขามีความสุข ขอให้เรียนแล้วมีความสุขก็พอแล้ว"

พ่อน้องชลุ่ย 13 พ.ย. 48: ประชุมร่วมกัน

ส่วนประเด็นที่การดำเนินการไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองได้ คือ การที่เด็กมีส่วนร่วมน้อยเกินไปในการประชุมกลุ่มแต่ละเดือน ซึ่งผู้ปกครองจำนวน 10 ครอบครัวตัดสินใจว่าจะดำเนินกลุ่มต่อไป โดยเริ่มวงจรกิจกรรมปฏิบัติรอบใหม่ในเดือนธันวาคม 2548 ด้วยการทบทวนวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม ร่วมกันพัฒนากลุ่ม ค้นหาวิธีการ และแนวทางที่จะตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาเด็กและพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

### บทสรุปการเรียนรู้ของกลุ่ม

การทำงานอย่างเข้มข้นทั้งการประชุมร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน การปฏิบัติกับลูกที่บ้านอย่างสม่ำเสมอ และการติดตามพัฒนาการเด็กผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครองในแต่ละสัปดาห์ เป็นการเรียนรู้ที่ผู้ปกครองเรียนรู้จากการลงมือกระทำ ผ่านความรู้สึก และความคิด ผู้วิจัยใช้ช่องทางการสื่อสารกับผู้ปกครองที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจในหลักการและวิธีการปฏิบัติภายใต้แนวคิดการศึกษานำบัด เป็นหลักพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท ภายใต้เนื้อหาสาระได้แก่ จังหวะและความสม่ำเสมอของกิจวัตรประจำวัน การเปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง ความสำคัญของงานบ้านเล็กๆน้อยๆ โภชนาการที่มีประโยชน์ และการใช้เวลาว่างที่เหมาะสม การตอกย้ำซ้ำทวนหลักปฏิบัติตลอด 1 ปี 6 เดือนที่ผ่านมา สร้างให้ผู้ปกครองเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของหลักการพื้นฐานเหล่านั้นในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกับลูกอย่างสม่ำเสมอตามสภาพและข้อจำกัดของแต่ละครอบครัว

ผู้วิจัยสรุปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของผู้ปกครองในกลุ่มเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ในด้านการกระทำ การปฏิบัติใหม่ในทางส่งเสริมพัฒนาการเด็กบนฐานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู ในการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม โดยความรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

1.1 อาหารที่เด็กควรและไม่ควรรับประทาน

1.2 ความสม่ำเสมอของกิจวัตรประจำวัน

1.3 การเปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตัวเองในกิจวัตรประจำวัน และการช่วยเหลือ

งานบ้านเล็กๆน้อยๆ

1.4 การให้เด็กกลับสู่ธรรมชาติ และทำกิจกรรมที่ได้ลงมือทำ ออกแรง และเคลื่อนไหว

ร่างกาย

1.5 อันตรายจากสื่อและเทคโนโลยี

1.6 การรับมือกับเด็กด้วยอารมณ์ที่เป็นกลาง (Neutral attitude)

1.7 กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เช่น โยคะ กระโดดเชือก โยนรับลูกแก้ว โยนรับ

บอล การระบายสีน้ำ ฯลฯ

1.8 กิจกรรมกลุ่มใหญ่เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเด็ก โดยช่วยดึงเด็กออกจากโลก

ส่วนตัว

1.9 วิธีที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อเด็ก เช่น ความชัดเจนของกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน

การให้เวลาแก่เด็กในการปฏิบัติ การเปิดโอกาสให้ทำและการเข้าไปช่วยเหลือเมื่อจำเป็น

1.10 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และแผนการจัดโปรแกรม

ส่งเสริมการปฏิบัติที่บ้าน

2. ในด้านความรู้สึก มุมมองต่อตนเอง เด็ก รวมทั้งกลุ่มผู้ปกครอง ประกอบด้วย

2.1 มุมมองต่อตนเอง

1) การเข้าใจตนเอง เรียนรู้ที่จะปรับตัวเอง การทำงานกับอารมณ์ตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง

2) การพัฒนาตนเอง ผู้ปกครองเปลี่ยนแปลงตนเองในด้าน ความใจเย็น การอดทนรอ การมีสมาธิกับการทำงานกับเด็ก ซึ่งส่งผลต่อความภูมิใจและความสุขจากการลงมือกระทำ

2.2 มุมมองต่อเด็ก เข้าใจเด็ก เปิดใจยอมรับเด็กในตัวตนของเขา เข้าใจถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคนในการเรียนรู้ และเห็นศักยภาพเด็กมากขึ้น

### 2.3 มุมมองต่อกลุ่มผู้ปกครอง

1) การเข้าใจผู้อื่น เรียนรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละคน ยอมรับในความเป็นตัวตนของผู้ปกครองแต่ละคน เข้าใจข้อจำกัด ตลอดจนพื้นฐานชีวิตที่ส่งผลต่อการรับมือกับปัญหาที่แตกต่างกัน

2) การรับรู้พลังของกลุ่ม การรวมกลุ่มเป็นการเสริมพลังในการทำงานกับเด็ก สร้างให้เกิดพลัง เสริมความเข้มแข็งในการเผชิญกับปัญหา ไม่ท้อแท้

3. ในด้านความคิด ความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตหรือการให้ความหมายกับชีวิต ประกอบด้วย

3.1 การนึกกำลังของคนในครอบครัว พ่อแม่ต้องช่วยกันและหาวิธีการของตนเอง

3.2 ความเข้าใจต่อความหมายของการมีลูกเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่

1) โอกาสในการได้พบกัลยาณมิตร

2) โอกาสของการที่พี่น้องเขาได้เกิดมา

3) โอกาสในการพัฒนาตนเองให้เป็นคนรักคนอื่นมากขึ้น พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่ดีขึ้น เสียสละ เมตตา เปิดใจยอมรับ

4) โอกาสที่ได้เรียนรู้ว่ามีเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ต้องช่วยเหลืออีกมาก

5) โอกาสของการทำความเข้าใจกับชีวิต

3.3 การเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม ได้แก่

1) โอกาสในการได้เรียนรู้จากกันและกัน

2) การเป็นกัลยาณมิตรให้แก่กัน เข้าใจกัน ไว้วางใจ สนับสนุนกัน อบอุ่นเหมือนเป็นครอบครัวใหญ่

3) การเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นตัวเองชัดเจนขึ้น

3.4 การเป็นกระบอกเสียงแทนเด็ก ความพยายามในการเปิดตัวเองเพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษสู่สังคมภายนอกที่กว้างขึ้น

การทำงานอย่างใกล้ชิดกับทั้งผู้ปกครองและเด็ก ทำให้ผู้วิจัยเห็นภาพพัฒนาการเด็กชัดเจนขึ้น รวมทั้งชัดเจนต่อปัจจัยในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของแต่ละครอบครัว ทั้งที่เป็นโอกาสและเป็นอุปสรรค กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองที่พัฒนาขึ้น สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครองทั้งในกลุ่มใหญ่และรายบุคคล ซึ่งเป็นแนวทางการทำงานกับผู้ปกครองในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแนวปฏิบัติที่ตรงกันบนฐานของการทำงานภายใต้แนวคิดการศึกษาบำบัด และการเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองในการส่งเสริมเด็กให้มีพัฒนาการที่สูงขึ้น



การให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถสร้างให้เกิดพลังการรวมกลุ่มของผู้ปกครองและครู ซึ่งเสริมพลังของการปฏิบัติและจุดประกายความคิดแก่ผู้ปกครองและครูในการร่วมกันหาแนวทางเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในลักษณะกลุ่มเรียนรู้ ที่ต่างฝ่ายต่างเป็นกำลังใจให้แก่กัน เป็นกระจกสะท้อนให้กลับมาคิดและทบทวนการปฏิบัติของตนเอง เป็นกัลยาณมิตรผู้ร่วมทางที่พร้อมเติบโตไปด้วยกันและช่วยเหลือกันและกัน ผู้ปกครองเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้รับมาเป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำและมีความรู้สึกของความเป็นเจ้าของกลุ่มร่วมกับครู มีพลังในการทำงานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กบนฐานความรู้และแนวปฏิบัติที่เหมาะสม ผู้ปกครองสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านการกระทำ ความรู้สึก และความคิด มากน้อยต่างกันตามปัจจัยที่เข้ามากระทบกับการดำเนินชีวิตและความเป็นปัจเจกของแต่ละบุคคล ในขณะที่เดียวกัน การมีส่วนร่วมของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทั้งในบทบาทของครูห้องเรียนพิเศษและผู้อำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่ม สร้างให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยในทางที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการกระทำ ความรู้สึก และความคิด เช่นกัน

## ตอนที่ 2 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แนวคิดการศึกษานำบัดและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนากระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ ผ่านขั้นตอนของการปรับเปลี่ยนและพัฒนาการปฏิบัติการทั้งสิ้น 4 ครั้ง ภายในระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน เพื่อให้การดำเนินการตอบสนองต่อการเรียนรู้ของกลุ่มมากที่สุด ทั้งนี้ การให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษที่พัฒนาขึ้นเป็นวงจรของการดำเนินการที่เป็นพลวัตร ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทการเรียนรู้และกลุ่มคนที่ร่วมเรียนรู้ อีกทั้งอาศัยเวลาอย่างค่อยเป็นค่อยไปในการสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษประกอบด้วย

1. แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ
2. วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ
3. สารและประสบการณ์การเรียนรู้ในกระบวนการฯ
4. ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการฯ
5. ขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการฯ

องค์ประกอบทั้ง 5 ประการข้างต้น มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

## 1. แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการฯ

กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษนี้ ยึดแนวคิดพื้นฐานสำคัญ 4 ประการในการดำเนินการ ได้แก่

### 1.1 แนวคิดทางการศึกษานำบัด

การศึกษาภายใต้แนวคิดมนุษยปรัชญาเป็นการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ บนฐานความต้องการเฉพาะของเด็กรายบุคคล สะท้อนการทำงานประสานกันระหว่างสหสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับเด็ก หัวใจสำคัญของการศึกษานำบัดคือ การทำงานประสานกันระหว่างชีวิตที่บ้าน การเรียนรู้ที่โรงเรียน และการบำบัดกับนักบำบัดเฉพาะทาง โดยอาศัยพื้นฐาน 3 ประการที่ช่วยให้การศึกษานำบัดมีประสิทธิภาพ คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ 2) การสังเกต ในการมองเห็นถึงความผิดปกติ และ 3) ความเข้าใจ อันนำไปสู่การบำบัดที่เหมาะสม

กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษนี้ เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้จัดกระบวนการ ผู้ปกครอง ครู และนักบำบัด เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กรายบุคคล ในบริบทของการดูแลที่บ้าน การให้การศึกษาที่โรงเรียน และการบำบัดกับนักบำบัดเฉพาะทาง เนื้อหาสาระที่ใช้ในการปฏิบัติการเกี่ยวข้องกับ ความหมายองค์ประกอบ และหลักพื้นฐานของการศึกษานำบัด ธรรมชาติและลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่บ้าน

### 1.2 แนวคิดในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษานำบัด

หลักสำคัญ 3 ประการในการพัฒนาบุคลากรที่ทำงานด้านการศึกษาบำบัดแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ ทฤษฎี การปฏิบัติ และศิลปะ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติ และความรับผิดชอบ โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางสำหรับการแสดงออกและการพัฒนาของบุคคล เพื่อเสริมสร้างและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์

กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษนี้ อาศัยวิธีการ 3 ประการ ได้แก่ 1) วิธีการของความเข้าใจต่อตนเอง 2) วิธีการของการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ และ 3) วิธีการของการทำงานศิลปะ ในการออกแบบกิจกรรมมุ่งเน้นให้ผู้ปกครองได้รับความรู้ควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ ซึ่งให้ความสำคัญกับสุนทรียะและบรรยากาศในการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติช่วยให้ผู้ปกครองได้เรียนรู้ความรู้ต่างๆผ่านประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งท้ายที่สุดจะเกิดความเข้าใจทั้งต่อตนเองและลูกตามความเป็นจริง

### 1.3 แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ทุกคนเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ การเรียนรู้ คือ การสร้างความหมายต่อประสบการณ์ และต่อโลก การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง คือ การมอง การเรียนรู้ในบริบทของผู้ใหญ่ที่เป็นผู้เรียนรู้ โดยการเรียนรู้ที่สร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับ ตัวบุคคลที่มากกว่าเพียงการเปลี่ยนพฤติกรรมหรือการได้มาซึ่งความรู้ใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลง การให้ความหมายของบุคคลต่อประสบการณ์นั้นๆ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นพลวัต ที่ผู้เรียนบูรณาการความรู้ใหม่กับความรู้เดิม โดยมีหัวใจของการเรียนรู้ คือ ความสามารถในการเข้าใจ ประกอบด้วยกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล 3 ขั้นตอน คือ

- 1) การรับประสบการณ์ใหม่ 2) การจดจำ และ 3) การคิดสะท้อนวิพากษ์

กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษนี้ ให้ความสำคัญกับผู้ใหญ่ในฐานะผู้เรียนรู้ ที่มีศักยภาพในการสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง ผ่าน ประสบการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ลุ่มลึก ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ไร้กังวล เป็น กัลยาณมิตรต่อกัน กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมเพื่อการกระตุ้นความคิดและต่อยอด ความรู้ กิจกรรมเพื่อพัฒนาภายในตนเอง และกิจกรรมเพื่อการคิดสะท้อนวิพากษ์ประสบการณ์ ใหม่และประสบการณ์เดิม

### 1.4 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยและพัฒนา โดย ความพยายามที่จะแก้ปัญหาจากคนที่อยู่กับปัญหา ด้วยการรวมกลุ่มพลังของคนในและ อาศัยความร่วมมือจากคนนอก คือ นักวิชาการและนักพัฒนาภายนอกชุมชน การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบแต่ไม่ตายตัว ขึ้นกับบริบทและ ตัวผู้เรียนรู้ ประกอบด้วยวัฏจักรของ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติ 3) การสังเกตอย่างเป็นระบบ และ 4) การสะท้อนความคิด

กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษนี้ เลือกใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถค้นหา พัฒนา และตรวจสอบ ปραกฏการณ์การเรียนรู้ของผู้ปกครอง ในฐานะคนในที่อยู่กับปัญหาและร่วมกันแก้ปัญหาใน ลักษณะของการร่วมมือร่วมใจ เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้จัดกระบวนการ ผู้ปกครอง และครู ในการค้นหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ และ การปฏิบัติที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ภายใต้วัฏจักรการทำซ้ำของการวางแผน การปฏิบัติ และการสะท้อนความคิด โดยอาศัยการขับเคลื่อนจากเครือข่ายสนับสนุนภายนอก

โรงเรียน ในลักษณะของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย เครือข่ายนักบำบัด เครือข่ายครูการศึกษาพิเศษ เครือข่ายผู้ปกครอง และเครือข่ายนักพัฒนาศักยภาพภายในของบุคคล ในการสร้างให้เกิดพลังของการเรียนรู้และการกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามในใจตนเองเพื่อการค้นหาคำตอบ

## 2. วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ

เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ไม่ว่าจะครูหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษในบริบทโรงเรียนเรียนรวม ในทางที่สร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ผู้เข้าร่วมทุกฝ่ายในกลุ่มเรียนรู้ ทั้งในมิติของการกระทำ ความรู้สึก และความคิด

## 3. สาระและประสบการณ์การเรียนรู้ในกระบวนการฯ

สาระการเรียนรู้ในกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษนี้ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ภายใต้กรอบใหญ่ของสาระดังต่อไปนี้

- 3.1 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษานำบัด ภายใต้แนวคิดมนุษยปรัชญา
- 3.2 ความรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการนำบัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ที่เป็นความต้องการเฉพาะของผู้เข้าร่วม
- 3.3 ประสบการณ์การพัฒนาภายในตนเอง ผ่านการทำงานศิลปะ และ/หรือ การฝึกสติ
- 3.4 ประสบการณ์ตรงของผู้เข้าร่วมจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

## 4. ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการฯ

ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการฯ ประกอบด้วย 8 ยุทธศาสตร์ แบ่งเป็นยุทธศาสตร์ระดับกลุ่ม และยุทธศาสตร์รายบุคคล ดังนี้

### 4.1 ยุทธศาสตร์ระดับกลุ่ม ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

4.1.1 ยุทธศาสตร์การตัดสินใจร่วมกัน หมายถึง การดำเนินการบนฐานของการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกันทั้งผู้ปกครองและครูในฐนาระสมชิกของกลุ่ม ทุกคนมีสิทธิและอิสระในการแสดงความคิดเห็นบนฐานของความเคารพ ให้เกียรติ และไว้วางใจกันและกัน สมาชิกร่วมกันค้นหาปัญหา หาทางแก้ไข วางแผน และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยุทธศาสตร์การตัดสินใจร่วมกันเป็นยุทธศาสตร์หลักที่ใช้ตลอดในทุกขั้นตอนของกระบวนการฯ

4.1.2 ยุทธศาสตร์การเสริมพลังกลุ่มจากเครือข่ายสนับสนุน หมายถึง การดำเนินการโดยอาศัยบุคคลในเครือข่ายสนับสนุนที่มีใจให้แก่กลุ่ม เข้ามาให้ความรู้ กระตุ้น และต่อยอดความคิด รวมทั้งร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และช่วยตั้งคำถาม กระตุ้นให้ผู้ปกครองได้ทบทวนตัวเองเพื่อการค้นหาคำตอบของตน ยุทธศาสตร์การเสริมพลังกลุ่มจากเครือข่ายสนับสนุนเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการประชุมร่วมกันและการถอดประสบการณ์

4.1.3 ยุทธศาสตร์การทำงานแบบร่วมมือ หมายถึง การดำเนินการโดยกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ร่วมกันวางแผนและหาแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กคนเดียวกัน แต่ทำงานภายใต้บทบาท เวลา และสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ยุทธศาสตร์การทำงานแบบร่วมมือเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในขั้นตอนของการค้นหาเครือข่ายและการประชุมร่วมกัน

4.1.4 ยุทธศาสตร์การทำไปคิดไป หมายถึง การดำเนินการในลักษณะการวางแผนระยะสั้น ใช้การตั้งคำถามและกระตุ้นให้คิดสะท้อนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นการทบทวนแผนการปฏิบัติในทุกขั้นตอนเพื่อการปรับเปลี่ยนแผนให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม เป็นการทำงานในลักษณะการถอยหลัง 1 ก้าว ทบทวนแล้วก้าวต่อ ยุทธศาสตร์การทำไปคิดไปเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการประชุมร่วมกัน

4.1.5 ยุทธศาสตร์การใช้เครือข่ายสนับสนุน หมายถึง การดำเนินการโดยอาศัยบุคคลในเครือข่ายสนับสนุน ที่มีความชำนาญด้านการศึกษาพิเศษและ/หรือด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เข้ามาให้กำลังใจ กระตุ้นให้คิด ให้คำแนะนำ และ/หรือเป็นที่ปรึกษา เช่น ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษานำบัดมาให้คำแนะนำแก่ครูในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติที่บ้าน ตลอดจนการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ในลักษณะการให้คำแนะนำขณะปฏิบัติงานจริง ยุทธศาสตร์การใช้เครือข่ายสนับสนุนเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพิเศษ

#### 4.2 ยุทธศาสตร์รายบุคคล ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

4.2.1 ยุทธศาสตร์การเข้าถึงและเสริมพลัง หมายถึง การดำเนินการโดยอาศัยความเข้าใจในธรรมชาติการเรียนรู้ ความเป็นปัจเจก และปัจจัยต่างๆที่เข้ามากระทบกับการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองแต่ละคน เพื่อหาช่องทางในการเสริมแรง สนับสนุน หรือกระตุ้น ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองแต่ละคน ในการสร้างให้เกิดพลังความกระตือรือร้น และความเข้าใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติกับลูกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ยุทธศาสตร์การเข้าถึงและเสริมพลังเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการส่งเสริมการปฏิบัติกับลูกที่บ้าน ประกอบด้วยวิธีการทำงานกับผู้ปกครองที่มีลักษณะแตกต่างกัน 3 วิธีการ ได้แก่

1) การให้แนวทางปฏิบัติ การให้กำลังใจ และการติดตามผล ลำดับของวิธีการนี้เหมาะสำหรับผู้ปกครองที่มีใจเปิดรับและมุ่งมั่น กล่าวคือ เปิดรับความจริง มองเด็กอย่างยอมรับในสิ่งที่เด็กแสดงออกมา ลดอคติและการยึดมั่นในความคิดของตนเอง และมุ่งมั่นในการนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติกับลูกด้วยตนเอง ในกรณีของผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงหรือผู้ที่เข้าใจประเด็นได้เร็ว สามารถให้หลักปฏิบัติหรือคำแนะนำกว้างๆโดยไม่จำเป็นต้องอธิบายรายละเอียดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ ส่วนในกรณีของผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาไม่สูงหรือผู้ที่เข้าใจประเด็นได้ช้า ควรให้คำแนะนำและสาธิตวิธีปฏิบัติอย่างละเอียดในแต่ละขั้นตอน โดยค่อยๆให้ความรู้เพิ่มเติมทีละน้อยหลังจากที่ผู้ปกครองสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำในขั้นแรกได้แล้ว

2) การกระตุ้นให้เห็นความสำคัญ การให้แนวทางปฏิบัติ การให้กำลังใจ การสร้างความเชื่อมั่น การติดตามและกระตุ้นให้ปฏิบัติอย่างใกล้ชิด ลำดับของวิธีการนี้เหมาะสำหรับผู้ปกครองที่มีใจเปิดรับแต่ขาดความมุ่งมั่น กล่าวคือ เปิดรับความจริง มองเด็กอย่างยอมรับในสิ่งที่เด็กแสดงออกมา ลดอคติและการยึดมั่นในความคิดของตนเอง แต่ขาดความมั่นใจในสิ่งที่ตนเลือกปฏิบัติ ยังมีความลังเลสงสัยอยู่ในใจ ทำให้ขาดพลังในการนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติกับลูกอย่างสม่ำเสมอจนประสบผลสำเร็จ

3) การตั้งคำถามให้คิด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือความรู้ โดยไม่เร่งให้ตัดสินใจ การส่งเสริมให้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง และการติดตามผล ลำดับของวิธีการนี้เหมาะสำหรับผู้ปกครองที่ยังไม่เปิดใจรับ ไม่พร้อมหรือไม่สามารถมองเด็กอย่างยอมรับในสิ่งที่เด็กแสดงออกมา มีอคติและความยึดมั่นในความคิดของตนเอง

4.2.3 ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินการโดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้น ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการปฏิบัติกับลูกที่บ้านและการทำงานกับนักบำบัด

4.2.4 ยุทธศาสตร์การสื่อสาร หมายถึง การดำเนินการโดยใช้การสื่อสาร 2 ทาง ผ่านทั้งช่องทางทางพูดและการเขียน เน้นการแลกเปลี่ยนระหว่างกันและกัน และการเรียนรู้ในลักษณะการสะท้อนความคิดต่อประสบการณ์การปฏิบัติ ที่ครูและผู้ปกครองได้ใช้เวลาอยู่กับตัวเองในการทบทวน เรียบเรียง และสะท้อนความคิดผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง เพื่อสื่อสารให้แต่ละฝ่ายเห็นภาพพัฒนาการเด็ก และการปฏิบัติของตนต่อเด็กในการสร้างให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและแนวปฏิบัติที่เป็นไปในทางเดียวกันระหว่างบ้านและโรงเรียน รวมทั้งเพื่อให้ผู้จัดกระบวนการได้เห็นข้อมูลที่น่ามาใช้ในการปรับเปลี่ยนการดำเนินการในกระบวนการฯ ให้ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้ปกครอง ยุทธศาสตร์การสื่อสารเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการปฏิบัติกับลูกที่บ้านและการติดตามพัฒนาการเด็กในห้องเรียนพิเศษ

## 5. ขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการฯ

กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวมกลุ่ม สร้างความสัมพันธ์ ก่อเกิดกลุ่มผู้ปกครองและครู ที่สนใจเข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้ ในการค้นหาและร่วมแก้ปัญหาภายใต้ความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยผู้จัดกระบวนการมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในกลุ่มเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ส่งเสริมให้ผู้ปกครองปฏิบัติตามแผนซึ่งประกอบด้วยการดำเนินการใน 4 ส่วน คือ 1) การจัดการประชุมร่วมกัน 2) การส่งเสริมการปฏิบัติกับลูกที่บ้าน 3) การประสานงานในห้องเรียนพิเศษ และ 4) การติดตามการบำบัดรายบุคคล ผ่านวงจรการทำซ้ำของการวางแผน การปฏิบัติ และการสะท้อนความคิด ภายใต้การสนับสนุนของผู้จัดกระบวนการ ครู และผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์จากเครือข่ายสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 3 ถอดประสบการณ์ สรุปองค์ความรู้และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากมุมมองของผู้ที่อยู่ในกลุ่มเรียนรู้

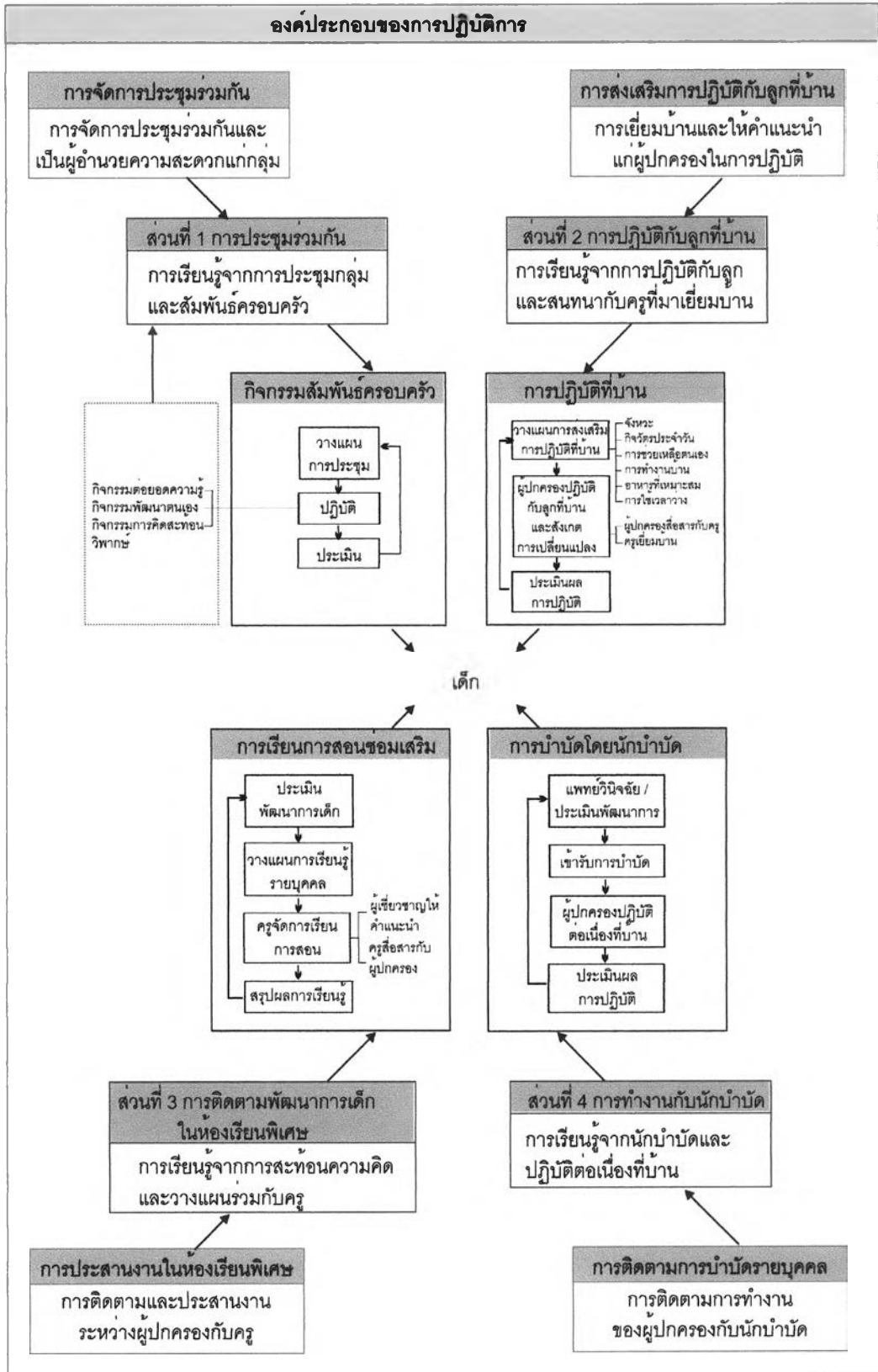
แผนภาพที่ 4 แสดงขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งกระบวนการฯนี้มีความยืดหยุ่น ไม่มีกำหนดกรอบของเวลาที่ตายตัว วงจรของการวางแผน การปฏิบัติ และการสะท้อนความคิดในแต่ละส่วนของการปฏิบัติการ ดังแสดงในแผนภาพที่ 5 ใช้เวลาแตกต่างกันขึ้นกับบริบทของแต่ละส่วน รวมทั้งธรรมชาติและความต้องการของผู้ปกครองผู้เข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การถอดประสบการณ์ในการสร้างองค์ความรู้ของกลุ่มและการติดตามการเปลี่ยนแปลงของผู้ปกครองเกิดขึ้นเป็นระยะตลอดการดำเนินการ ในทางที่จะตอบสนองต่อความต้องการและการเรียนรู้ของผู้ปกครองทั้งรายบุคคลและกลุ่มใหญ่

**แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ**





แผนภาพที่ 5 วงจรของการปฏิบัติการในแต่ละส่วน



ตารางที่ 7 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ  
และยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ	ยุทธศาสตร์ ของแต่ละขั้นตอน	ยุทธศาสตร์รวม ของทุกขั้นตอน
<p>ขั้นตอนที่ 1 รวมกลุ่ม สร้างความสัมพันธ์</p> <p>1.1 รวมกลุ่มผู้ปกครองและครู ผู้จัดกระบวนการรวมกลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครองและครู โดยผู้จัดกระบวนการมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่ม</p>		การตัดสินใจร่วมกัน
<p>1.2 ทำความเข้าใจร่วมกัน / สร้างข้อตกลงของกลุ่ม ขั้นนี้เป็นการทำความเข้าใจร่วมกัน ถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการรวมกลุ่ม รวมทั้งการสร้างข้อตกลงในการเข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้</p>		
<p>1.3 สร้างความสัมพันธ์</p> <p>ขั้นนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้จัดกระบวนการ ผู้ปกครอง เด็ก และครู ประกอบด้วย</p> <p>1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดกระบวนการ ผู้ปกครอง และครู ในการเข้าร่วมการประชุมผู้ปกครอง ซึ่งกลุ่มควรกำหนดความถี่ของการพบปะกันให้มีความสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ภายใต้บรรยากาศของการสนทนาอย่างเป็นกันเอง โดยจัดกิจกรรม เช่น การสนทนากลุ่ม การทำงานศิลปะ การระดมสมอง</p> <p>2) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดกระบวนการ ผู้ปกครอง เด็ก และครู ในการเข้าร่วมกิจกรรมสัมพันธ์ครอบครัว กำหนดเวลาตามความพร้อมและการตกลงกันของสมาชิกในกลุ่ม ภายใต้บรรยากาศที่ผ่อนคลายและการได้สัมผัสกับธรรมชาติ จัดกิจกรรมที่ทุกคนได้มีประสบการณ์ร่วมกัน เช่น ทัศนศึกษา สันทนาการ สนทนากลุ่ม</p> <p>3) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดกระบวนการ เด็ก และครูในห้องเรียนที่จัดขึ้นเป็นพิเศษสำหรับเด็กกลุ่มนี้ การเรียนการสอนปรับใช้หลักสูตรการศึกษาขอลดอร์ฟและการสอนเสริม ภายใต้บรรยากาศของความสม่ำเสมอ มั่นคง ไร้กังวล การยอมรับและเคารพในตัวตนของเด็ก การจัดกลุ่มเด็กและความถี่ของการสอนซ่อมเสริมขึ้นกับบริบทของโรงเรียนและความพร้อมของครู</p>		

ตารางที่ 7 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ และยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน (ต่อ)

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ	ยุทธศาสตร์ ของแต่ละขั้นตอน	ยุทธศาสตร์รวม ของทุกขั้นตอน
<p>1.4 ประเมินความต้องการพื้นฐาน</p> <p>ขั้นนี้เป็นการประเมินความต้องการรายบุคคลของทั้งผู้ปกครองและเด็ก ดังนี้</p> <p>1) ประเมินความต้องการของผู้ปกครอง ในการเยี่ยมบ้าน ซึ่งผู้จัดกระบวนการและครู (ถ้าเป็นไปได้) จัดตารางและความสะดวกในการเยี่ยมบ้านผู้ปกครองตามความพร้อมและความเป็นไปได้ อย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ตั้งแต่การตั้งครรภ์ การคลอด หลังคลอด พัฒนาการเด็กในแต่ละวัย การเข้ารับการบำบัด การปฏิบัติต่อลูกที่บ้าน การใช้เวลาว่าง ผู้จัดกระบวนการและครูตั้งคำถามเพื่อดึงข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ และความต้องการความช่วยเหลือ รวมทั้งสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อมที่บ้าน</p> <p>2) ประเมินความต้องการของเด็ก ผู้จัดกระบวนการและครู ประเมินพัฒนาการเด็กจากแหล่งข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ข้อมูลการสังเกตพัฒนาการเด็กในห้องเรียนพิเศษ ผลงานเด็ก เอกสารประวัติเด็ก เพื่อใช้เป็นฐานในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและการจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมที่เหมาะสมกับเด็กทั้งรายบุคคลและกลุ่มใหญ่</p>		การตัดสินใจร่วมกัน (ต่อ)
<p>1.5 ค้นหาปัญหาร่วมกัน</p> <p>เมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์และคุ้นเคยกันพอสมควรแล้ว ผู้จัดกระบวนการจัดการสนทนากลุ่มเพื่อทบทวนวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการรวมกลุ่ม จากนั้นตั้งคำถามเพื่อให้แต่ละคนได้ทบทวนความต้องการของตน ผู้สำรวจค้นหาปัญหาที่ต้องการแก้ไขร่วมกัน ผู้จัดกระบวนการรักษาบรรยากาศในวงสนทนาให้เกิดความเป็นกันเอง ใจกว้างใจ มีอิสระและโอกาสที่เท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น และการรับฟังแบบไม่รีบตัดสิน ระมัดระวังไม่ให้เกิดการยึดครองเวทีสนทนาโดยท่านใดท่านหนึ่ง อาจใช้การกำหนดเวลาสำหรับการแสดงความคิดเห็นไม่เกินคนละ 3 นาที และ/หรือตั้งคำถามแก่ผู้ปกครองที่แสดงบทบาทผู้ฟังมากกว่าผู้พูด</p>		

ตารางที่ 7 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ และยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน (ต่อ)

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ	ยุทธศาสตร์ ของแต่ละขั้นตอน	ยุทธศาสตร์ร่วม ของทุกขั้นตอน
<p>1.6 วางแผนการปฏิบัติ</p> <p>สมาชิกทุกคนระดมความคิด ร่วมกันวางแผนการปฏิบัติ ภายใต้กลยุทธ์การทำไปคิดไป มีการกำหนดลักษณะของกิจกรรม เนื้อหา บทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน รวมทั้ง ขออาสาสมัครเป็นผู้ประสานงานของกลุ่ม</p>		<p>การตัดสินใจร่วมกัน (ต่อ)</p>
<p>ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการ</p> <p>2.1 ค้นหาเครือข่ายสนับสนุน</p> <p>ขั้นนี้เป็นการค้นหาบุคคลที่จะเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ความรู้แก่กลุ่ม (ประกอบด้วย เครือข่ายนักบำบัด เครือข่าย ครูการศึกษาพิเศษ เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายนักพัฒนา ศักยภาพภายในของบุคคล) ตัวแทนสมาชิกในกลุ่มหรือ ผู้อำนวยการความสะอาดของกลุ่มติดต่อประสานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในเครือข่ายเป็นระยะตามความต้องการของกลุ่ม</p>	<p>การเสริมพลังกลุ่ม จากเครือข่าย สนับสนุน</p>	<p>การทำงานแบบ ร่วมมือ</p> <p>การตัดสินใจร่วมกัน</p>
<p>2.2 ปฏิบัติตามแผน ซึ่งประกอบด้วยการปฏิบัติการใน 4 ส่วน</p> <p>ส่วนที่ 1 การจัดการประชุมร่วมกัน เป็นการส่งเสริมเรียนรู้ กลุ่มระหว่างผู้ปกครองและครู ผ่านขั้นตอนการทำซ้ำของ การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมิน โดยผู้จัดกระบวนการ เป็นผู้อำนวยความสะดวก ทำหน้าที่ประสานกับเครือข่าย ภายนอกโรงเรียนในการเข้ามาขับเคลื่อนและกระตุ้นความคิดของกลุ่ม ความถี่และลักษณะของการประชุมขึ้นกับความเหมาะสม และเป็นไปได้ของแต่ละบริบท เช่น อาจจัดขึ้นเดือนละครั้ง เป็นประจำทุกเดือน ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง กิจกรรม การประชุมมี 2 ลักษณะ คือ</p> <p>1) การประชุมกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการพิเศษภายใต้แนวคิด การศึกษานำบัด เป็นการประชุมร่วมกันระหว่างผู้จัดกระบวนการ ผู้ปกครอง ครู และเครือข่ายสนับสนุน</p>	<p>การเสริมพลังกลุ่ม จากเครือข่าย สนับสนุน</p> <p>การทำไปคิดไป</p>	

ตารางที่ 7 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ  
และยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน (ต่อ)

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ	ยุทธศาสตร์ ของแต่ละขั้นตอน	ยุทธศาสตร์ร่วม ของทุกขั้นตอน
<p>2) สัมพันธ์ครอบครัว เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายนอกโรงเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดกระบวนการ ผู้ปกครอง เด็ก ครู และเครือข่ายสนับสนุน โดยสมาชิกในกลุ่มวางแผนและปฏิบัติ ตามแผนร่วมกัน ในแต่ละครั้งออกแบบให้มีกิจกรรมที่ผู้ปกครอง และเด็กปฏิบัติร่วมกัน และกิจกรรมที่ผู้ปกครองและเด็กแยกกลุ่ม ปฏิบัติ</p> <p>ในการประชุมแต่ละครั้ง จัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้ปกครอง ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันผ่านกิจกรรม 3 ลักษณะ ประกอบด้วย</p> <p>1) กิจกรรมเพื่อการกระตุ้นความคิดและต่อยอดความรู้ เกี่ยวกับการศึกษานำบัด เน้นการทำงานกับความคิดเชิงเหตุผล เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแนวปฏิบัติ ในการส่งเสริม พัฒนาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษตามแนวคิดการศึกษานำบัด ได้แก่</p> <p>1.1) การฟังบรรยาย เป็นการรับการถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับการศึกษานำบัดจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นบุคคลในเครือข่าย สนับสนุน</p> <p>1.2) การฟังกรณีศึกษา เป็นการรับการถ่ายทอด ประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูและการบำบัดแก่เด็กที่มีความ ต้องการพิเศษจากผู้ปกครองในเครือข่ายสนับสนุน ตัวแทนของ ผู้ปกครองในกลุ่มเรียนรู้ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดหรือ การส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็ก เช่น ครู นักบำบัด</p> <p>1.3) การระดมสมอง เป็นการสนทนากลุ่มเพื่อระดม ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในกลุ่มเรียนรู้ ผ่านการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์ และการวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปของปัญหา แนวทางแก้ไข หรือประมวลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น</p> <p>2) กิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองภายใน เน้นการทำงานกับ ความคิดจินตนาการและการตระหนักรู้ภายในตนเอง เพื่อให้ สามารถเข้าถึงข้อจำกัดของตนเองและพัฒนาตนเองให้ข้ามพ้น ข้อจำกัดนั้นๆ ได้แก่</p>	<p>การเสริมพลังกลุ่ม จากเครือข่าย สนับสนุน</p> <p>การทำไปคิดไป (ต่อ)</p>	<p>การทำงานแบบ ร่วมมือ</p> <p>การตัดสินใจร่วมกัน (ต่อ)</p>

ตารางที่ 7 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ และยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน (ต่อ)

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ	ยุทธศาสตร์ของแต่ละขั้นตอน	ยุทธศาสตร์ร่วมของทุกขั้นตอน
<p>2.1) การทำงานศิลปะ เป็นการทำงานกับอารมณ์ความรู้สึกภายใต้สภาวะที่ใจเป็นสมาธิ ช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนพัฒนาความละเอียดอ่อนของการสังเกต ตัวอย่างการทำงานศิลปะ เช่น</p> <p>2.1.1) การระบายสีน้ำ เป็นการทำงานโดยตรงกับความรู้สึก ซึ่งประสบการณ์ในการระบายสีแต่ละสีให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ในทางที่ช่วยสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ วิธีการระบายสีน้ำ เช่น ระบายรุ้ง 7 สี ระบายดอกไม้</p> <p>2.2) การฝึกสติ เป็นการทำงานกับสภาวะที่ใจมีสมาธิ เพื่อให้เกิดสติรู้ตัวกำกับการกระทำ และตามรู้ความรู้สึกและความคิดของตนเอง เสริมสร้างให้เกิดปัญญาในการค้นพบทางออกของปัญหา ตัวอย่างการฝึกสติ เช่น</p> <p>2.2.1) จิตตลีลา (Eurythmy) เป็นศิลปะการเคลื่อนไหวที่ประสานทั้งท่าทาง การเคลื่อนไหว และภาษาเข้าด้วยกัน วิธีการเคลื่อนไหวแบบจิตตลีลา เช่น การเคลื่อนไหวเข้าและออกจากศูนย์กลางของวงกลมพร้อมกันทั้งกลุ่ม การโยนรับลูกถ้วยอย่างเป็นจังหวะและสัมพันธ์กับกลุ่มใหญ่</p> <p>2.2.2) โยคะ เป็นการบริหารกาย ลมหายใจ และการผ่อนคลาย ด้วยการท่าทางเลียนแบบสัตว์และธรรมชาติต่างๆ เช่น ท่าต้นไม้ ท่าภูเขา ท่าสุนัขก้มหน้า ท่าผีเสื้อ</p> <p>3) กิจกรรมเพื่อการคิดสะท้อนวิพากษ์ประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิม เน้นการทำงานกับความคิดเชิงเหตุผลและจินตนาการในการสะท้อนความคิดระหว่างประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างแบบแผนของความคิดใหม่ขึ้นมาโดยหลอมรวมการรับรู้ทั้ง 2 ส่วนเข้าด้วยกัน ได้แก่</p> <p>3.1) การเล่าอัตชีวประวัติ เป็นการเล่นเรื่องราวของตนเองในแต่ละช่วง 7 ปีของชีวิต โดยจัดให้มีการเล่าครั้งละ 1 ช่วงชีวิต และดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงวัยในปัจจุบันของผู้ปกครอง เพื่อศึกษาพัฒนาการและทำความเข้าใจถึงความหมายของชีวิตตน มีการตั้งคำถามเป็นแนวทางให้ย้อนคิดทบทวนถึงเรื่องราวในอดีต วาดภาพที่สะท้อนประสบการณ์หรือความรู้สึกในช่วงวัยนั้นๆ และแลกเปลี่ยนเรื่องราวของตนกับกลุ่มใหญ่</p>	<p>การเสริมพลังกลุ่ม จากเครือข่าย สนับสนุน</p> <p>การทำไปคิดไป (ต่อ)</p>	<p>การทำงานแบบร่วมมือ</p> <p>การตัดสินใจร่วมกัน (ต่อ)</p>

ตารางที่ 7 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ และยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน (ต่อ)

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ	ยุทธศาสตร์ ของแต่ละขั้นตอน	ยุทธศาสตร์ร่วม ของทุกขั้นตอน
<p>3.2) สุนทรียสนทนา เป็นการสนทนากลุ่ม ผ่านการฟังอย่างสงบ ไม่ได้แย้งและรีบตัดสิน ใช้การตั้งคำถามเพื่อเริ่มต้นบทสนทนาและปล่อยให้บทสนทนาลื่นไหลไปตามธรรมชาติของกลุ่มภายใต้ความเข้าใจตรงกันในกฎกติกาของสุนทรียสนทนาซึ่งผู้จัดกระบวนการอธิบายในช่วงต้นของการสนทนา และดูแลให้ผู้ร่วมสนทนาทุกคนรักษากติกาที่นั้นๆ</p> <p>3.3) การเล่าเรื่อง เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติและการดูแลลูกของผู้ปกครองแต่ละคน เพื่อให้เกิดการสร้าง ความหมายต่อประสบการณ์ใหม่ที่รับเข้ามา</p> <p>กิจกรรมที่เป็นการสนทนาหรือแสดงความคิดเห็น ผู้จัดกระบวนการควรพยายามจัดสรรให้ผู้เข้าร่วมทุกคนมีโอกาสในการแลกเปลี่ยน โดยไม่ยึดครองเวทีสนทนานานเกินไป หรือมีบรรยากาศของการโน้มน้ำหนักให้เห็นหรือคล้อยตาม เทคนิคในการดูแลสนทนา เช่น การให้โอกาสแสดงความคิดเห็นคนละไม่เกิน 3 นาที การเตือนด้วยสัญญาณมือ การทบทวนกติกาเป็นระยะระหว่างการสนทนา</p>	<p>การเสริมพลังกลุ่ม จากเครือข่าย สนับสนุน การทำไปคิดไป (ต่อ)</p>	<p>การทำงานแบบ ร่วมมือ  การตัดสินใจร่วมกัน (ต่อ)</p>
<p>ส่วนที่ 2 การส่งเสริมการปฏิบัติกับลูกที่บ้าน เป็น การส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคลของผู้ปกครองในการส่งเสริม พัฒนาการเด็กที่บ้าน โดยผู้จัดกระบวนการและครูเยี่ยมบ้านและ ให้คำแนะนำในการปฏิบัติแก่ผู้ปกครอง ประกอบด้วยขั้นตอนของ การวางแผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติที่บ้าน (ISP) การปฏิบัติและการสังเกตความเปลี่ยนแปลง และการประเมินผล การปฏิบัติ ภายใต้การสนับสนุนจากครูและ/หรือผู้เชี่ยวชาญ ในการร่วมวางแผนการปฏิบัติและการให้คำแนะนำในการปฏิบัติ</p> <p>แผนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กภายใต้ความรู้ทางการศึกษา บำบัด เน้นการทำงานในเรื่องของจังหวะและกิจวัตรประจำวัน การช่วยเหลือตนเอง การทำงานบ้าน การรับประทานอาหารที่เหมาะสม รวมถึงการใช้เวลาว่างที่มีประโยชน์ โดยผู้ปกครอง สังเกตความเปลี่ยนแปลงของเด็กในแต่ละวัน และสะท้อนความคิด เกี่ยวกับพัฒนาการหรือพฤติกรรมของเด็ก ตลอดจนการปฏิบัติกับ เด็กที่บ้านผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง ในลักษณะของ การสื่อสารสองทางกับครูอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>การเรียนรู้ผ่าน การปฏิบัติ  การเข้าถึงและเสริม พลัง  การสื่อสาร</p>	

ตารางที่ 7 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ และยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน (ต่อ)

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ	ยุทธศาสตร์ ของแต่ละขั้นตอน	ยุทธศาสตร์ร่วม ของทุกขั้นตอน
<p>ในช่วงปิดภาคการศึกษา ผู้จัดกระบวนการและครูจัดตารางการไปเยี่ยมบ้านผู้ปกครองรายบุคคล เพื่อรายงานผลสรุปการเรียนรู้รายบุคคล สนทนากับผู้ปกครอง ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ และสังเกตสิ่งแวดล้อมที่บ้าน ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและเด็ก</p>		<p>การทำงานแบบ ร่วมมือ</p> <p>การตัดสินใจร่วมกัน (ต่อ)</p>
<p>ส่วนที่ 3 การประสานงานในห้องเรียนพิเศษ เป็น การส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคลของผู้ปกครองในการติดตามพัฒนาการเด็กที่เกิดขึ้นในห้องเรียนพิเศษ โดยผู้จัดกระบวนการติดตามและประสานงานระหว่างผู้ปกครองและครู ครูจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan – IEP) ที่ใช้ร่วมกับห้องเรียนปกติ โดยวางแผนร่วมกับครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และผู้จัดกระบวนการ ในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของเด็ก ผู้ปกครองติดตามและสะท้อนความคิดผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง</p> <p>การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนพิเศษประกอบด้วย ขั้นตอนของการประเมินพัฒนาการเด็ก การวางแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การจัดการเรียนการสอน และการสรุปผลการเรียนรู้ ภายใต้การสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญในลักษณะการให้คำแนะนำขณะปฏิบัติงานและการเข้าสังเกตการสอน</p> <p>ครูจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง โดยสอนเด็กเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 – 6 คน ต่อครู 2 คน ปรับใช้หลักสูตรการศึกษาชาวดอร์ฟและการสอนซ่อมเสริม เน้นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหวในการเล่นและการทำงานอย่างมีสติ ตื่นรู้ในการทำ ลำดับกิจกรรมปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม ประกอบด้วย กิจกรรมวงกลม กิจกรรมสนทนากลุ่ม บทเรียนหลัก (ภาษาไทยหรือคณิตศาสตร์) พักรับประทานอาหารว่าง และบทเรียนที่สอง (ศิลปะสีน้ำหรืองานเกษตร)</p> <p>ครูสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและพฤติกรรมเด็กผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง ในลักษณะของการสื่อสารสองทางกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง ผู้จัดกระบวนการติดตามและประสานงานระหว่างผู้ปกครองและครูอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>การใช้เครือข่าย สนับสนุน</p> <p>การสื่อสาร</p>	



ตารางที่ 7 กระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ และยุทธศาสตร์ที่ใช้ในแต่ละขั้นตอน (ต่อ)

ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ	ยุทธศาสตร์ ของแต่ละขั้นตอน	ยุทธศาสตร์ร่วม ของทุกขั้นตอน
<p>ส่วนที่ 4 การติดตามการบำบัดรายบุคคล เป็นการติดตามการเรียนรู้รายบุคคลของผู้ปกครองในการทำงานกับแพทย์หรือนักบำบัดเฉพาะทาง ผู้ปกครองประสานกับแพทย์หรือนักบำบัดอย่างสม่ำเสมอ ผ่านขั้นตอนของการประเมินพัฒนาการ / การวินิจฉัย การเข้ารับบำบัด การปฏิบัติต่อเนืองที่บ้าน และการประเมินผลการปฏิบัติ</p> <p>ผู้ปกครองนำวิธีการที่ได้เรียนรู้จากแพทย์หรือนักบำบัด มาปฏิบัติต่อเนืองกับลูกที่บ้าน และสื่อสารข้อมูลหรือผลการบำบัดแก่ครู ผู้จัดกระบวนการติดตามการทำงานของผู้ปกครองและนักบำบัดเป็นระยะ</p>	<p>การเรียนรู้ผ่าน การปฏิบัติ</p>	<p>การทำงานแบบ ร่วมมือ</p> <p>การตัดสินใจร่วมกัน (ต่อ)</p>
<p>ขั้นตอนที่ 3 ถอดประสบการณ์</p> <p>3.1 ทบทวนภาพการเรียนรู้</p> <p>ผู้จัดกระบวนการจัดเวทีเสวนา เชิญผู้ที่มีส่วนร่วมในกลุ่มเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นจนการดำเนินการสิ้นสุด เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อคืนข้อมูลให้แก่กลุ่ม โดยนำเสนอภาพการเรียนรู้ของกลุ่มที่เกิดขึ้น สรุปบทเรียนที่ได้รับในแต่ละส่วนของการปฏิบัติการ ตั้งคำถามเพื่อให้เกิดการสะท้อนความคิดต่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และตรวจสอบ แก้ไข เพิ่มเติม องค์ความรู้ที่ได้รับ เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นพ้องและยอมรับร่วมกัน</p>		<p>การตัดสินใจร่วมกัน</p> <p>การเสริมพลังกลุ่ม จากเครือข่าย สนับสนุน</p>
<p>3.2 ประเมินกระบวนการ และผลที่ได้รับ</p> <p>ผู้จัดกระบวนการตั้งคำถามเพื่อให้สมาชิกได้ทบทวนตัวเอง และการดำเนินการในแต่ละส่วนของการปฏิบัติการ ประเมินผลการดำเนินการและความพึงพอใจ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการปรับกิจกรรมเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตนและกลุ่ม</p>		
<p>3.3 ตัดสินใจร่วมกัน</p> <p>ขั้นนี้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของกลุ่ม</p>		